

Att främja närvaro i högstadiet

Sofia Asplund

Utvecklingsarbete

Utbildning för Hälsovårdare

Åbo 2025

UTVECKLINGSARBETE

Författare: Sofia Asplund

Utbildning och ort: Utbildning till hälsovårdare, Åbo

Titel: Att främja närvaro i högstadiet

Datum: 16.5.2025 Sidantal: 23

Bilagor: 4

Abstrakt

Temat för detta utvecklingsarbete är problematisk skolfrånvaro i högstadieåldern. Skolfrånvaro är ett ökande problem och kan medföra stora konsekvenser för ungdomens välmående nu och i framtiden. Syftet med utvecklingsarbetet är att få en djupare förståelse för problematisk skolfrånvaro och att identifiera eventuella utvecklingsbehov. Målet med arbetet var att skapa en produkt för att utveckla hälsovårdarens arbete. Datainsamlingen förverkligades genom en litteraturöversikt och ett frågeformulär som sändes ut till hälsovårdare i högstadier. Tidigare forskning visade att det finns flera utarbetade modeller för att främja skolnärvaro. Dessa modeller jämfördes i en benchmarking för att hitta gemensamma nämnare. Datainsamlingen resulterade i ett material som fick namnet "Hemmakämpare". Produkten skapades enligt metoden tjänstedesign och skall fungera som tankeväckande och upplysande kring problematiken. Produkten kan användas av professionella och i utbildningssyfte.

Språk: svenska

Nyckelord: skolfrånvaro, ungdomar, elevhälsa, skolengagemang

DEVELOPMENT PROJECT

Author: Sofia Asplund

Degree Programme: Degree of Public Health Nursing, Turku

Title: To Promote Attendance in High School

Date :16.5.2025 Number of pages: 23

Appendices: 4

Abstract

The topic of this development work is problematic school absenteeism in secondary school age. Absenteeism from school is a growing problem and can have major consequences for the well-being of young people now and in the future. The purpose of the development work is to gain a deeper understanding of problematic school absence and to identify any development needs. The aim of the work was to create a product to develop the work of health workers. Data collection was done through a literature review and a questionnaire sent to school nurses in secondary schools. Previous research showed that there are several developed models for promoting school attendance. These models were compared in a benchmarking exercise to find commonalities. The data collection resulted in a material called 'Home Fighters'. The product was created using the service design method and is intended to serve as a thought-provoking and enlightening tool. The product can be used by professionals and for educational purposes.

Language: swedish

Key words: school absence, adolescence, student health, school engagement

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	4
2	Syfte och mål.....	5
3	Metod och tillvägagångssätt.....	5
4	Definition.....	5
4.1	Skolfrånvaro som problem.....	6
4.2	Orsaker till skolfrånvaro.....	6
4.3	Skolmiljöns betydelse för främjandet av skolnärvaro.....	7
4.4	Skolengagemang.....	8
4.4.1	Hur stöder vi barns skolengagemang.....	8
4.5	KASAM.....	9
4.6	Elevhälsoarbete i högstadiet.....	9
4.6.1	Lag om elev- och studerandevård.....	10
4.7	Engagerande arbete i skogemenskapen.....	11
5	Undersökning och datainsamling.....	12
5.1	Benchmarking.....	13
5.2	Närvaromodeller.....	13
5.2.1	Skolskick-närvaromodellen.....	13
5.2.2	Varje dag är viktig.....	14
5.2.3	Skolfrånvaromodellen i Jväsby.....	15
5.3	Respons från hälsovårdare.....	15
6	Planering och produktion.....	17
6.1	Pilotering.....	18
6.2	Lansering av produkt.....	18
7	Utvärdering och fortsatt utveckling.....	19
7.1	Etik.....	19
7.2	Tillförlitlighet.....	20
8	Diskussion.....	21
9	Litteraturförteckning.....	23
	Figur 1 Strukturering av begrepp relaterade till skolfrånvaro.....	12
	Figur 2 Tabell över närvaromodeller.....	13
	Figur 3 Produktens pärm.....	18
	Bilaga 1.....	Fel! Bokmärket är inte definierat.
	Bilaga 2.....	Fel! Bokmärket är inte definierat.
	Bilaga 3.....	Fel! Bokmärket är inte definierat.

1 Inledning

Ämnet för utvecklingsarbetet är problematisk skolfrånvaro och det närvarofrämjande arbete som görs i skolorna. Målgruppen är elever i högstadieålder. Kundgruppen, för vilka produkten lämpar sig att använda är de som arbetar i högstadiet. Arbetet baseras på fakta inom ämnet, en benchmarking av närvaromodeller och datainsamling från fältet.

Skolfrånvaro är ett ökande problem inom den grundläggande utbildningen i Finland. År 2020 fanns det 4000 högstadieelever med en så hög frånvaro att det påverkar deras inläring och kräver specialarrangemang. Av dessa elever har 45% haft problem med frånvaro hela högstadiet. (Utbildningsstyrelsen, 2020). År 2021 var genomsnittet av frånvaro 60h/elev. Frånvaron har sedan ökat med 43 % fram till år 2023. (Utbildningsstyrelsen, 2025). Barn kan vilja gå till skolan men vet inte hur. Alla barn klarar inte av att strukturera skolgången utan hjälp och stödinsatser. Skolans vuxna har ansvar att ta reda på barnets stödbehov och ge dem förutsättningar för att lyckas. Barn gör så gott de kan med de förutsättningar de har. Att bli kallad lat för sitt bristande engagemang i skolarbetet, i situationer var det är metoden som fattas och inte viljan, kan ge en negativ självbild och en känsla av misslyckande. (Bähr, 2020, ss. 15-18).

För en framgångsrik inläring behövs ett skolengagemang hos eleven, skolengagemanget beskriver elevens relation till skolgången. Det behövs även en god växelverkan mellan elev, skolmiljö och personal. (Sergejeff, 2023, s. 13). En tidig identifiering av problem gällande skolnärvaro och ett tidigt ingripande är viktigt för framtiden. En lång skolfrånvaro kan leda till skolavhopp innan avslutad läroplikt. Skolavhoppande ungdomar har sedan större risk för hälsoproblem, ekonomiska problem, arbetslöshet och att hamna i kriminalitet senare i livet. (Määttä, Pelkonen, Lehtisare, & Määttä, 2020, s. 8). Dessa ungdomar riskerar marginalisering i samhället. För skolan innebär en ökande skolfrånvaro krav på mera resurser och belastning på personalen. Om problemet fortgår kan det på sikt innebära en ekonomisk belastning för samhället. (Mattila & Leino, 2023).

2 Syfte och mål

Syftet med utvecklingsarbetet är att få en djupare förståelse för problematisk skolfrånvaro och att identifiera eventuella utvecklingsbehov. Målet är att skapa en produkt som utvecklar hälsovårdarens arbete.

Utvecklingsarbetets frågeställningar är: Vilka skolnärvaromodeller finns och vad har de för utvecklingsbehov?

3 Metod och tillvägagångssätt

Arbetet följer strukturen för tjänstedesign. Metoden har ett människocentrerat förhållningssätt och beaktar både kundens och användarens behov med syftet att utveckla en användbar tjänst. (Koivisto, Säynäjäkangas, & Forsberg, 2021, ss. 34,37).

Arbetet består av litteraturöversikt samt datainsamling från fältet i form av ett frågeformulär. För att kartlägga de olika närvaromodellerna som framkom i datainsamlingen gjordes en benchmarking. Utifrån detta skapades sedan en produkt som jag planerar att delge högstadieskolor.

I metoden tjänstedesign ingår följande faser; *Definition, undersökning och datainsamling, planering, produktion och utvärdering.*

4 Definition

För att få en djupare förståelse för målgruppen och problemet har jag samlat in data från relevanta källor inom ämnet skolfrånvaro, de presenteras närmare i rubrik 5 Datainsamling. Målgruppen har avgränsats till ungdomar i högstadiet. Kundgruppen som materialet är ämnat för är skolpersonal och elevvårdspersonal. Utvecklingsarbetet behandlar teman kopplade till skolfrånvaro, skolengagemang, närvarofrämjande arbete och elevhälsoarbete. Jag har valt att ha ett utvecklingsinriktat fokus genom hela processen, och använder hellre, där det passar, termen "främja närvaro" än "problematisera skolfrånvaro".

4.1 Skolfrånvaro som problem

Skolfrånvaron kan vara lovlig eller olovlig. Om en elev har flera tillfälliga, olovliga frånvaron, förseningar eller uteblir upprepade gånger från en specifik lektion anses det som oregelbunden skolgång. Oregelbunden skolgång kan vara det första tecknet på utmaningar hos eleven och kan leda till problematisk frånvaro om det fortgår och eleven inte får stöd och hjälp. Då en elev har så mycket frånvaro att det påverkar och äventyrar skolgången och välmående kallas det för problematisk frånvaro. (Utbildningsstyrelsen, 2025).

Det finns inget exakt antal frånvarotimmar som utgör en problematisk frånvaro utan det är individuellt. Frånvaron är problematisk då den påverkar elevens inläring och välmående. Ett referensvärde anses vara 10 % av undervisningen men kan vara individuellt. Vid 20 % frånvaro riskerar eleven en avsevärd försämring av välmående och inläring. (Sergejeff, 2023, s. 15).

4.2 Orsaker till skolfrånvaro

Problematisk skolfrånvaro ökar stegvis och kan i värsta fall leda till skolvägran, vilket innebär att barnet inte alls kommer till skolan. De bakomliggande orsakerna kan variera och bero på individuella orsaker, föräldra- och familjerelaterade orsaker, skolrelaterade orsaker eller socialt- eller samhällsrelaterade orsaker. Eller en kombination av dessa. (Utbildningsstyrelsen, 2025). En aspekt som skiljer problematisk skolfrånvaro från till exempel skolk är att ungdomen inte döljer sin frånvaro från föräldrarna. (Heuer, 2024). Barnet som har en problematisk skolfrånvaro upplever ett känslomässigt lidande som kan ta sig i uttryck på olika sätt. Till exempel genom rädsla, vredesutbrott eller oförklarliga somatiska symtom som magont och huvudvärk. (Heyne, Strömbeck, Alanko, Bergström, & Ulriksen, 2020). Många av dessa ungdomar visar även tecken på social ångest, separationsångest eller depression (Heyne & Brouwer-Borghuis, 2022). Om ungdomen dessutom har en neuropsykiatrisk störning, så som ADHD, autism eller en språkstörning, så är hen extra utsatt. Dessa personer är även mera utsatta för mobbning. (Heuer, 2024).

Mobbning är en vanlig orsak till skolfrånvaro. En mänsklig reaktion på att bli orättvist behandlad, kränkt eller utsatt för våld är att dra sig undan, och i dessa barns fall innebär det att stanna hemma från skolan. (Gren Landell, 2018, s. 57). Mobbningen kan vara fysisk eller psykisk. Den kan ske i form av utfrysning, klickbildning eller nätmobbning. Den kan

även ske mellan personalen och mellan personal och elev, vilket skapar en negativ miljö i skolan. (Heuer, 2024).

En annan orsak är problem inom familjen. De kan vara ekonomiska problem, kommunikationsproblem eller separationer som utgör grunden. (Heuer, 2024). Familjer i utsatta ekonomiska lägen är mera utsatta. (Bähr, 2020, s. 48). Föräldrar kan även försumma sina barn både fysiskt och psykiskt. Barn kan uppleva att de är ansvariga för att ta hand om sina föräldrar, eller yngre syskon, på grund av olika sjukdomsproblem vilket gör att föräldrarna brister i föräldraansvaret. (Gren Landell, Främja närvaro, 2018, s. 60).

Skolvägran förekommer även i välfungerande familjer och innebär alltid, oavsett bakgrund, ett stort lidande för hela familjen. Problemen visar sig ofta till en början i hemmiljön i form av psykiska och somatiska symtom till exempel i form av ångest och magont. Föräldrarna upplever mycket stress, frustration och hjälplöshet i sin strävan att få ihop vardagen och få barnets skolgång att fungera. (Heyne & Brouwer-Borghuis, 2022).

För barn som lever under hög stress, av olika orsaker, medför det koncentrationssvårigheter, svårt att följa instruktioner och sitta stilla. Det kan bli speciellt kämpigt i ungdomsåldern då hjärnan går på högvarv och känslolivet stormar. Detta kan få ungdomen att fatta dåliga beslut och ha riskfyllda beteenden. (Bähr, 2020, s. 50).

Hög skolfrånvaro leder direkt till mindre kunskap och bristfällig inläring. Det kan även på sikt ha andra konsekvenser som utanförskap, psykisk ohälsa, sömnproblem, antisocialt beteende och arbetslöshet. Det är till och med förknippat med kortare livslängd. (Heyne & Brouwer-Borghuis, 2022) (Gren Landell, 2018, s. 42). Hög skolfrånvaro leder inte automatiskt till dålig fram utsikt men medför alltid någon slags konsekvens för ungdomen. På sikt riskerar ungdomen i värsta fall, utan hjälp, marginalisering i samhället. (Mattila & Leino, 2023).

4.3 Skolmiljöns betydelse för främjandet av skolnärvaro

Skolans roll kan delas in i den sociala omgivningen, organisationen och pedagogiken. De sociala relationerna handlar om relationer och grupperingar mellan elever. Men även om relationen mellan elev och lärare samt övrig personal. Ur organisationssynvinkel kan man främja närvaro genom välplanerade undervisningsutrymmen och noggrann planering av

schemat. Utrymmet bör vara tillräckligt stort i relation till mängden elever, överskådligt, ha god akustik och inomhusluft, god belysning och ljudisolering för störande yttre ljud. Man bör undvika att eleverna måste byta byggnad mellan lektioner och undvika håltimmar, det är vid dylika situationer som elever lättare kan avbryta skoldagen. Om lärarna ofta byter och det förekommer mycket vikarier brister det i kontinuiteten som annars stöder barnets förtroende för vuxna i skolan. (Gren Landell, 2018, ss. 53,110). Kontakten mellan hemmet och skolan är viktig för att öka personalens förståelse för elevens och familjens situation, och för att kunna ge rätt hjälp och stöd (Boaler & Bond, 2023).

Till skolmiljön hör även den sociala miljön vilket innefattar trivseln och växelverkan mellan eleverna och mellan elever och personal. (Sergejeff, 2023, s. 26). En känsla av sammanhang och begriplighet är viktigt både för personal och elever. Vuxna i skolan bär alla ett ansvar att sköta om sin hälsa och sin ork i arbetet för att kunna förmedla sunda vanor till eleverna. Om personalen känner meningsfullhet med sitt arbete så smittar det av sig på eleverna. Ungdomar känner av om de vuxna är genuint intresserade och engagerade i sitt arbete. (Berger, 2020, ss. 164-165).

4.4 Skolengagemang

Skolengagemang beskriver elevens motivation och relation till studier nu och i framtiden. Bristande skolengagemang kan bero på olika orsaker. Det kan handla om fysiska, psykiska och sociala orsaker. Ett bristande skolengagemang är nära kopplat till frånvaro. Att stärka elevernas skolengagemang är ett gemensamt ansvar för hela skolans personal samt för föräldrarna. (Utbildningsstyrelsen, 2025).

4.4.1 Hur stöder vi barns skolengagemang

För skolans del är det viktigt med ett fungerande elevhälsoteam som samarbetar och värnar om ett trivsamt och hälsosamt klimat i skolan. Skolan behöver se individen och erbjuda en trygg social miljö. Om de vuxna känner eleven och känner till hens uppväxtmiljö så är det även lättare att hjälpa om problem uppkommer (Heyne & Brouwer-Borghuis, 2022). Tillsammans med föräldrarna kan personalen lära ut sunda vanor för barnen. Barn behöver ordentligt med sömn och få i sig näring för att orka med skolarbetet. Föräldrar bör reglera skärmanvändningen så att det inte stör sömnen. Och så behöver de få rörelse och motion i vardagen. Motion gör så att vi känner oss piggare och stöder även de kognitiva

förmågor som behövs för inläring. Om barn inte kommer till skolan kan vardagen lätt bli mera passiv. Uppmuntra till att fortsätta röra på sig och hålla fast vid hobbyn om sådana finns, för välmåendes skull. (Jäverby, 2024, ss. 43-48).

Vuxnas känslor och tankar om skolan förmedlas till barnen. Om vuxna pratar gott om skolan och att den är viktig så upplever barnet lättare detsamma. Föräldrar kan prata gott om skolan och personalen kan sinsemellan prata gott om skolan, skolarbete och berömma varandras arbete för att skapa en positiv atmosfär. Tillsammans kan man skapa en miljö som uppmuntrar eleverna och ger dem redskap att handskas med jobbiga känslor. (Jäverby, 2024, ss. 49-50).

4.5 KASAM

Antonovskys KASAM teori eller känsla av sammanhang grundar sig på tre begrepp. De är begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet. Begriplighet handlar om att förstå sin omgivning och att bli förstådd av andra. Det kan handla om att begripa situationer, krav och instruktioner i tillvaron. Man behöver kunna förklara och förstå det man upplever. Hanterbarhet handlar om kan hantera de prövningar man utsätts för med sina resurser, som kan basera sig på tidigare erfarenheter. Meningsfullhet handlar om motivation. Man kan hitta en vilja och en tillhörighet, det kan man hitta i en relation till en annan person eller i en grupp. Om man känner att relationen är viktig upplevs den lättare som värd att bibehålla och då känner man lättare meningsfullhet i den. För att ta sig ur en besvärlig situation kan det behövas en meningsfull orsak att satsa energi på det. (Westlund & Sjöberg, 2008, ss. 13-14).

En person som har ett starkt KASAM har ett problemlösande förhållningssätt att ta sig an utmaningar och svårigheter. Det är även bra för hälsovårdspersonal att stärka sitt KASAM för att hitta en mening i att lösa problem och inte vara rädd för utmaningar. (Westlund & Sjöberg, 2008, s. 15).

4.6 Elevhälsoarbete i högstadiet

Elevhälsan består av hälsovårdare, skolläkare, kurator, skolpsykolog och ordnas av välfärdsområdet. Elevhälsans uppgift är att stöda elevernas fysiska, psykiska och sociala hälsa genom förebyggande arbete som stöder skolgången. Till arbetet hör även att stöda

familjerna. Primärt riktar sig elevhälsans arbete till hela skolgemenskapen och kallas generellt inriktad elevhälsa. Eleverna har även rätt till individuellt inriktad elevhälsa. Elevhälsan utförs i ett interprofessionellt samarbete mellan skola, elevvårdspersonal, social- och hälsovården, elev och vårdnadshavare. Varje skola har en elevhälsoplan som en del av läroplanen. (Undervisnings- och kulturministeriet, u.d.).

Hälsovårdaren har länge haft en roll i samhället som professionell inom hälsa generellt men även inom skolrelaterad hälsa. Hälsovårdare har både kunskap om förebyggande åtgärder och vård av många av de orsaker som ligger bakom problematisk skolfrånvaro. (Rankine, Goldberg, Miller, Kelley, & Ray, 2021). I situationer med skolfrånvaro kan elevhälsan stöda även familjen (Gren Landell, 2018, s. 112). Hälsovårdare har en 4 årig utbildning inom hälsofrämjande arbete vilket även innefattar mentalhälsoarbete och hälsoförebyggande arbete. De är utbildade i att handleda individer, familjer och samhället i livshantering (Anttila, Ylitalo, Kurki, Hipp, & Välimäki, 2020). Hälsovårdare har även goda handledningsförmågor eftersom mycket av arbetet med att främja hälsa handlar om att lära andra att förstå hälsa, att öka hälsoförmågan. Eftersom alla har olika syn på hälsa och olika hälsoproblem så kan det behövas olika metoder för att lära ut. (Pawils, Heumann, Schneider, Metzner, & Mays, 2023). Den verksamhet som bedrivs inom elevhälsan och inom skolorna är lagstadgad och grundar sig på gemensamma rättigheter för eleverna.

4.6.1 Lag om elev- och studerandevård

I 1 kap. 2§ i Lag om elev- och studerandevård (Finlex, 2014) beskrivs syftet enligt följande:

1)främja de studerandes inläring, hälsa och välbefinnande samt delaktighet och att förebygga problem

2)främja välbefinnandet i läroanstalten och i studiemiljön, en sund, trygg och tillgänglig läroanstalt och studiemiljö, gemensam verksamhet samt samarbetet mellan hemmet och läroanstalten

3)säkerställa tidigt stöd för dem som behöver det

4)säkerställa jämlik tillgång till och kvalitet på de elevhälsotjänster som de studerande behöver

5)stärka genomförandet och ledningen av elevhälsoverksamheten som en funktionell helhet och som sektorsövergripande samarbete”

I 1 kap. 3a§ i Lag om grundläggande utbildning (Finlex, 1999) *”Vid planering och anordnande av samt beslutsfattande om grundläggande utbildning ska barnets bästa i första hand beaktas.”*

4.7 Engagerande arbete i skogemenskapen

Eftersom skolfrånvaron har ökat under senare år har Undervisnings- och kulturministeriet år 2021 skapat en handbok med nationella riktlinjer för hur skolor kan handskas med frånvaro. Med en gemensam modell för uppföljning av skolfrånvaro stärks även jämställdheten bland eleverna. Med målet att minska på mobbning, diskriminering och våld i skolgemenskapen. (Sergejeff, 2023, s. 9). En mänsklig reaktion på att bli orättvist behandlad, kränkt eller utsatt för våld är att dra sig undan. I dessa elevers fall innebär det att stanna hemma från skolan. (Gren Landell, Främja närvaro, 2018, s. 57).

Åtgärderna kan delas in i förebyggande av frånvaro, riktade åtgärder och intensiva åtgärder. Förebyggande av frånvaro gäller alla elever för att främja skolgemenskapen. Riktade åtgärder kan riktas till enskilda elever eller en mindre elevgrupp med liknande problematik. Riktade åtgärder kan sättas in då frånvaron överstiger 5–10%. Intensiva åtgärder görs individanpassat i stället för eller som komplement till de riktade åtgärderna. Intensiva åtgärder kan behövas då frånvaron överstiger 10–20 %, behovet utvärderas alltid individuellt för varje elev. Med det intensiva stödet arbetar professionella sektorövergripande. (Sergejeff, 2023, ss. 16-17).

Figur 1 Strukturering av begrepp relaterade till skolfrånvaro

Efter att denna handbok med riktlinjer gavs ut har regioner i Finland fått understöd för att utveckla egna modeller inom projektet för skolengagemang baserat på riktlinjerna. Jag har jämfört de modeller som har svenskspråkigt material. Det är Skolskick i Västra Nyland, Varje dag är viktig i Österbotten och Skolfrånvaromodellen i Jyväskylä. (Utbildningsstyrelsen, u.d.). Modellerna beskrivs närmare under rubrik 5.1.

5 Undersökning och datainsamling

Jag har skickat ut ett frågeformulär till hälsovårdare som arbetar inom högstadier. Frågorna finns i Bilaga 1. Av de hälsovårdare jag kontaktade svarade tre.

Vetenskapliga artiklar har samlats in från Pubmed med sökorden *school refusal behaviour*, *school attendance problems*, *school attendance problems school nurse*, *school absenteeism adolescent*. Från Ebsco academic search elite med sökorden *school absenteeism or school absence AND school refusal*, *school nurse role AND adolescents*. Avgränsningar som användes var artiklar som publicerats mellan år 2020–2025 och "full text". Sökningen redogör jag för i en tabell, se Bilaga 2.

Jag har även använt böcker som är högst 10 år gamla. Undantaget en bok Utöver böcker har jag använt nätbaserade handböcker från Finland för att öka min förståelse för ämnet och dess relevans.

5.1 Benchmarking

Efter att jag tagit reda på vilka skolnärvaromodeller som har material på svenska gjorde jag en benchmarking för att jämföra dem. Med benchmarkingen ville jag ta reda på vilka aspekter som är viktiga i arbetet med att främja närvaro, för att öka min förståelse och för att kunna identifiera eventuella utvecklingsmöjligheter. Modellerna ger en bra grund och med en bra grund är det sedan lättare att sätta upp nya mål, fokusera arbetet och utveckla. (Karlöf, 2015, s. 26).

5.2 Närvaromodeller

Jag sammanfattade närvaromodellerna i en tabell. Under tabellen öppnar jag sedan upp kring de olika modellerna.

Projekt	Visuell framställning	Innehåll	Kommentar
Skolskick i Västra Nyland	Tråkig och färglös visuellt.	Mycket innehåll. Lätt att tappa bort sig i texten. Faktabaserad med tydliga källor.	Känns innehållsmässigt professionellt utformad.
Varje dag är viktig i Österbotten	Tilltalande visuellt. Lätt att navigera på hemsidan.	Tydliga åtgärder för alla parter. Innehållet respekterar alla berörda. Mångsidig info till anhöriga.	Utformning känns som att den är på allmän nivå, lätt att ta till sig.
Skolfrånvaromodellen i Jyväskylä	Visuellt kliniskt utformad. Färgsättning från grön till röd tydlig.	Mycket text på liten yta. Finns på olika språk vilket stöder tillgängligheten.	Betonar inte allas roll i det interprofessionella arbetet

Figur 2 Tabell över närvaromodeller

5.2.1 Skolskick-närvaromodellen

I Västra Nylands region används modellen Skolskick som består av tre olika delar; förebyggande arbete, tidigt ingripande och intensifierade stödtjänster. Den riktar sig till lärare, skolpersonal och föräldrar. Grundtanken är att alla barn har rätt till skolgång och att det är skolpersonalens och föräldrarnas gemensamma uppgift att stöda skolgången. Den poängterar även miljöns betydelse. Uppväxtmiljön, sociala miljön och inlärningsmiljön. Relationerna till lärare och kompisrelationer skapar trygghet och stöder

skolengagemanget. Det interprofessionella arbetet bland skolans personal spelar en viktig roll för elevens trivsel och trygghet. Eleverna skall veta vilken roll de vuxna har i skolan och vem som kan hjälpa vända vid olika ärenden. (Koulu kunnossa, 2022).

När en elev uteblir från skolan handlar det om att fortsätta hålla kontakten till eleven. Visa att skolan kommer ihåg barnet och bryr sig om hen, i syfte att stöda återgången till skolan. Eleven skall känna att hen är en viktig del av ett sammanhang. Samarbete och en öppen dialog med barnet och föräldrarna, ha gemensamma mål och en gemensam plan där eleven är utgångspunkten. Vilken hjälp behöver eleven och föräldrarna utöver det som skolan kan erbjuda och informera om vilken sorts hjälp de har rätt till. Då skolans resurser inte räcker till eller om det behövs mera stöd kan det ordnas ett gemensamt nätverksmöte för alla som arbetar kring eleven. För att stöda elevens följsamhet bör hen få sin röst hörd och själv kunna påverka. Nätverket kan utöver barnet och familjen bestå av representanter från skolan, elevvården, primärvården, specialistsjukvårdens barn- och ungdomspsykiatri, familjesocialarbete och ungdomsarbete (Kolu kunnossa, 2022). En ansvarsperson kan utses för att hålla kontakten mellan alla parter inom nätverket. (Koulu kunnossa, 2022).

Det finns inte enbart en modell som lämpar sig för alla barn utan det kan behövas olika arrangemang. De poängterar att det viktiga är i första hand att få barnet till skolan. När eleven återkommer till skolan finns det olika arrangemang för hur undervisningen kan skötas. Det kan handla om förkortade skoldagar, mångsidiga metoder för att visa sitt kunnande, hemskolning eller årskursintegrerad undervisning. Målet med undervisningen är att eleven skall bli godkänd i alla ämnen, alltså få åtminstone vitsordet 5. (Koulu kunnossa, 2022)

5.2.2 Varje dag är viktig

I Österbotten har man utarbetat modellen Varje dag är viktig. Den riktar sig till lärare och anhöriga, och de poängterar att närvaroarbetet genomförs i samarbete med elevvården. Allas sakkunskap är viktig för att hjälpa eleven. Planen är väl strukturerad och under rubriken Frånvarogränser står tydligt vad som är vems uppgift, vilket är bra för att främja samarbete. Det är viktigt med en välgjord plan för återgång till skolan. Elevens röst borde bli hörd och arbetet styrs efter elevens ork och mående. Även relationerna är viktiga och att det finns en trygg vuxen i skolan som tar hand om eleven. De poängterar även behovet av anpassat schema och miljöns betydelse för måendet. Det står att det är föräldrarnas roll

att få barnen till skolan (Sandvik, 2024). Föräldrarna har en viktig roll, men alla föräldrar är inte kapabla att ta det ansvaret. Det kan vara ännu svårare i en tung och jobbig livssituation

5.2.3 Skolfrånvaromodellen i Jyväskylä

I denna modell delas nivåerna av stöd in i fyra olika nivåer och är markerade från grönt till rött. Det tydliggör bra hur stödet intensifieras i takt med att problemet ökar. Elevvårdspersonalens roll lyfts fram i det tidiga ingripandet, på den andra stödnivån, i form av att läraren kan konsultera dem i frågor gällande problematisk skolfrånvaro. I denna modell sammankallas ett sektorövergripande team redan i det andra stadiet, inom ramen för de riktade åtgärderna. Ifall ett team inte ännu sammankallas så skall läraren tillsammans med ungdomen och vårdnadshavaren komma överens om uppföljning och plan. Inom ramen för de kraftiga åtgärderna betonas sedan att de individuella åtgärderna förstärks. (POSKE-perusopetuksen osaamisen kehittäminen, u.d.).

Allmänt för hela skolmiljön betonar de att de stöder elevernas skolengagemang och närvaro genom att ingripa i mobbning, stöda växelverkan mellan skolan och hemmet, stärka elevers och personalens emotionella färdigheter och integrationsförmåga. (POSKE-perusopetuksen osaamisen kehittäminen, u.d.). Det preciseras inte hur det går till i praktiken. För att öka tydligheten för alla parter roll i arbetet kunde detta förtydligas.

5.3 Respons från hälsovårdare

För att få en inblick i hur arbetet fungerar i praktiken ville jag få åsikter från hälsovårdare. Syftet med det självadministrerade frågeformuläret var att samla information. Alla fick samma skriftliga frågor i samma ordning och fick svara på dem i egen takt och av egen fri vilja. (Denscombe, 2016, ss. 239-240). Frågorna formulerades efter att datainsamlingen var gjord i definitionsfasen, och syftet var alltså att ytterligare öka kunskapen inom ämnet. Formuläret bestod av öppna frågor och frågorna går från mera allmän karaktär till privata frågor (Vilkka, 2025, s. 136).

Alla tre hälsovårdare som svarade ansåg att skolfrånvaro är ett ökande problem. Det förekommer mycket olika sorters frånvaro. Lovlig frånvaro, olovlig frånvaro och skolk, frånvaro av hälsoskäl, upprepade förseningar och elever som ofta avbryter skoldagen på

grund av hälsorelaterade orsaker. Dessa elever kommer ofta till hälsovårdaren för att få en bekräftelse på att de får gå hem, begär smärtstillande eller vill vila en stund i vilorummet.

”Vi brukar tillsammans ringa föräldern och meddela läget och kolla att hen kan komma hem.”

Två hälsovårdare lyfter upp de stora skolorna och klasserna som en bidragande faktor i skolmiljön. Utrymmen är inte alltid välplanerade och utrymmen kan vara placerade i olika byggnader. Eleverna måste då röra sig utanför skolområdet under skoltid, och det är svårt att övervaka dem. Alla hälsovårdare lyfter upp resursbristen i skolorna, både på lärarsidan och elevhälsans sida, som ett problem. En hälsovårdare säger även att många elever mår psykiskt dåligt.

”Det skulle behövas vuxna bland ungdomarna som föregår med gott exempel. Även hälsovårdarna har för många elever på sitt ansvar. Det blir inte mycket tid över utöver hälsogranskningarna”

En aspekt som en hälsovårdare lyfte upp var att hälsovårdaren inte ser i Wilma hur många frånvarotimmar en elev har. Det försvårar det förebyggande arbetet. Elevhälsoteamet kunde ingripa tidigare om de hade tillgång till all information. Nu kan de bidra först när någon kallar dem till ett möte kring en elev eller om eleven själv öppnar upp kring sitt mående och skoltrivsel under en hälsogranskning.

Alla hälsovårdare kände till den närvaromodell som används i deras skola. En hälsovårdare lyfte upp att de arbetar mycket med självhjälpsprogram på nätet med elever samt för hälsosamtal kring livsstil och hantering. Trots att skolfrånvaro är ett ökande problem är alla hälsovårdare som svarade positivt inställda till att lära sig mera om ämnet. De hade dock inga förslag på hurdant material de kunde tänkas ha användning av.

En del tyckte att det interprofessionella arbetet fungerar mycket bra. En tyckte att de inte alltid automatiskt kallas in till möten, ens i situationer då de borde bli kallade. Även här är utrymmenas planering en bidragande faktor. En del hälsovårdare sitter i en skild byggnad och upplever att de blir lite på sidan av. Alla hälsovårdare ansåg att de inte har tillräckligt med tid för förebyggande arbete eftersom de har ansvar för många elever, en del hälsovårdare arbetar i flera skolor och är bara vissa dagar på plats i respektive skola.

6 Planering och produktion

Valet av produkt styrs av utvecklingsarbetets syfte och mina egna utvecklingsbehov i min professionella utveckling till hälsovårdare. Jag valde därför att skapa ett föreläsningmaterial som stöder personal inom elevhälsan. Produkten baseras på faktadelen i utvecklingsarbetet, resultatet av benchmarkingen, åsikter från fältet samt mina egna iakttagelser jag gjort under min praktik inom skolhälsovård. Eftersom det redan finns mycket material och välutformade modeller för att främja skolenheten så vill jag med mitt material belysa problematiken och alla de som kämpar. Ungdomarna skall inte bara vara en siffra i statistiken. De är ungdomar med hela livet framför sig. De måste få plats att synas, höras och få hjälp.

Materialet skapades sedan i Canva. Materialet skall vara tankeväckande och skall kunna fungera som en grund för diskussion för de som arbetar i högstudier. Produkten definierar inte automatiskt utveckling, men tillvägagångssättet vid tjänstedesign bidrar till professionell utveckling (Kostamo, Airaksinen, & Vilkkä, 2022, s. 12). Syftet med materialet är att öka förståelsen för problemet och göra människorna bakom skolfrånan, hemmakämparna, synliga. Materialet ger inte användaren färdiga svar eller stor informationsmängd eftersom syftet är att väcka tankar och skapa diskussion. Därav den enkla utformningen med lite text, till stor del bestående av frågor som ämnar väcka den reflektiva förmågan hos användaren. Materialet finns i sin helhet i Bilaga 4.

Figur 3 Produktens pärm

6.1 Pilotering

Ett första utkast på materialet sändes till två högstadieskolor, till hälsovårdaren som sedan fick dela med sig av det i personalrummet. Responsen jag fick var enbart positiv, så inga ändringar gjordes. Det enda utvecklingsförslaget som kom var att materialet även kunde finnas på andra språk. Det tar jag i beaktning och ger som förslag till vidare utveckling av produkten.

6.2 Lansering av produkt

Produkten lanseras i samband med att utvecklingsarbetet är godkänt och publicerat på Theseus i maj 2025. Bakgrundsinformation till produkten finns i detta arbete ifall man vill ytterligare fördjupa sin kunskap i ämnet innan materialet används. Produkten lanseras som en PDF bilaga och kan printas ut eller användas som den är vid ett presentations- eller diskussionstillfälle i arbetsgemenskaper eller i utbildningssyfte.

7 Utvärdering och fortsatt utveckling

Valet av metod stöder arbetet eftersom man inom tjänstedesign har människan och utveckling i fokus genom att skapa en produkt eller en tjänst. De olika delarna inom tjänstedesign ger en djupare förståelse för målgruppen. Jag kan inte i detta nu utvärdera materialets hela potential eftersom det inte lanseras innan utvecklingsarbetet publiceras. Mitt eget utvecklingsinriktade förhållningssätt ses i metodvalet, i avgränsningar, vinkling och val av ord.

För att få ett bredare perspektiv hade jag kunnat intervjua även elever och lärare, men jag valde att avgränsa till hälsovårdare eftersom det är mitt blivande arbete. Elevens röst hade varit bra att ha med eftersom även närvaromodellerna poängterar att eleven skall stå i centrum och få sin röst hörd (Kolu kunnossa, 2022) (Sandvik, 2024) (POSKE-perusopetuksen osaamisen kehittäminen, u.d.). Det hade dock blivit ett etiskt dilemma att intervjua elever i högstadieålder som har eller har haft ett problematiskt förhållande till skolan. Enligt God vetenskaplig praxis (TENK, 2024) handlar forskning om att skydda informanter och minimera risker.

Som fortsatt utveckling kunde materialet användas i undervisningen i yrkeshögskolor. Ämnet kunde även fungera som tema för interprofessionella samarbeten mellan hälsovårdare och socionomer inom utbildningen.

7.1 Etik

Vid datainsamling, bearbetning och produktutveckling har jag genom hela processen beaktat principerna för god vetenskaplig praxis, GVP (TENK, 2024). Hälsovårdarnas deltagande i frågeformuläret är frivilligt och anonymt och informationen har behandlats konfidentiellt. Forskningslov har inte använts. Deltagarna har informerats om syftet med frågeformuläret och om sin rätt att när som helst dra sig ur. All korrespondens raderas då utvecklingsarbetet är godkänt och publicerat. (Denscombe, 2016, ss. 440-441).

Jag har genom arbetets gång haft en objektiv roll och inte låtit mina egna erfarenheter och åsikter styra antaganden och resultat. Jag har inte heller betonat någon part framför den andra, utan försökt se problemet ur allas synvinkel (Vilkka, 2025, s. 46). Jag har medvetet lyft upp hälsovårdarens roll lite mera eftersom det är mitt blivande yrke, men samtidigt

poängterar jag återkommande vikten av samarbete. Ämnet skolfrånvaro har en etisk aspekt eftersom det behandlar ungdomar i en känslig ålder i utvecklingen.

7.2 Tillförlitlighet

Valet av litteratur har valts med omsorg och kritiskt granskats för att stöda utvecklingsarbetets syfte och målgrupp. Materialet som använts är mångfacetterat liksom ämnets problematik. Jag har därför gjort välvalda avgränsningar som högstadieungdomar och material som finns på svenska. Min inställning har varit forskande, jag har undvikit att skuldbelägga individen utan i stället belyst problematiken med en vilja att personligen utvecklas inom området. (Kostamo, Airaksinen, & Vilkkä, 2022, s. 77).

Eftersom ämnet är högaktuellt för skolpersonal, i och med en ständigt ökande frånvaron, antog jag att hälsovårdarna är förtrogna med ämnet. Utifrån det antagandet utformade jag mina frågor. Frågorna kan upplevas som styrda men de stöds av arbetets syfte. Jag tog även i beaktande att frågorna kunde upplevas känsliga för hälsovårdaren att svara på eftersom det gäller deras arbete och eftersom det i svaren finns utrymme för att belysa utvecklingsbehov eller brister. Jag beaktade även att det fanns en risk att respondenterna hellre lämnar frågeformuläret obesvarat på grund av frågornas känsliga karaktär. (Denscombe, 2016, s. 242). Det var en medveten risk jag tog för att komma åt personliga åsikter (Vilkkä, 2025, s. 135) och utvecklingsbehovet inom det närvarofrämjande arbetet, som jag antog att fanns. Utvecklingsbehov finns alltid, av olika grad och karaktär och behöver inte ha ett negativt utgångsläge.

Ett större antal respondenter hade gjort svaren mera tillförlitliga. Nu finns det risk att ett stort antal hälsovårdare tycker annorlunda men jag anser att de svar jag fick är meningsfulla och tillför mitt arbete mervärde.

8 Diskussion

För mig har termen problematisk frånvaro en negativ klang. För vem är frånvaron problematisk? Eleven eller samhället? För eleven är problemet i första hand missad undervisning och utanförskap. Den problematiska frånvaron är ett symptom eller en reaktion på ett personligt problem eller samhällsbrister (Gren Landell, 2018, s. 28). Ett annat ord jag stött på i media är ordet hemmasittare. Även det har en negativ klang och känns som att man skuldbelägger individen. Den som sitter hemma är en ungdom som eventuellt inget hellre vill än att gå till skolan som alla andra, men klarar inte av det just nu. Där av använder jag hellre ordet "Hemmakämpare".

Ett ökat samarbete mellan den pedagogiska personalen och elevvårdspersonalen tror jag skulle gynna alla i skolgemenskapen. Genom att lära av varandra och stöda varandras arbete försöka uppnå en trivsamt skola med välmående elever. (Boaler & Bond, 2023). Materialet jag skapat kan användas för att öka förståelsen av varandras arbete och för samarbetets betydelse för att öka skolnärvaron. Det kan även stärka personalens begriplighet och meningsfullhet i sitt arbete.

Det finns ett stort behov av mera intensifierade åtgärder för att komma åt problemet. Det berör fortfarande många ungdomar och många blir utan den hjälp de borde få. Det finns även för lite resurser i skolorna för att kunna hjälpa alla barn. Enligt en undersökning från 2020 som utförts bland skolhälsovårdare i Finland så uppskattas det att endast 10–15% av alla behövande ungdomar får den hjälp de har rätt till inom elevhälsan. Högstadiungdomar är i en kritisk utvecklingsperiod och risken för mentala problem ökar under den här tiden, vilket indikerar att det föregripande arbetet borde stärkas. (Anttila, Ylitalo, Kurki, Hipp, & Välimäki, 2020).

Så eftersom jag inte kan åtgärda detta med mitt utvecklingsarbete, vad kan jag då göra? Benchmarkingen jag gjorde gav mig en bra faktabas och insikt i problemet. Jag kom fram till att fakta om ämnet finns, men omgivningen behöver upplysas om problemet. (Karlöf, 2015, s. 55). Jag kan med min kunskap informera andra. Olika forskningar visar att kunskapen om närvarofrämjande arbete behöver öka. Det finns många olika orsaker till skolfrånvaro och vi borde bli bättre på att tidigt identifiera riskfaktorer och signaler. En del i närvaroarbetet är att sprida kunskap om ämnet. Arbetet skall vara synligt och transparent i skolmiljön, så att alla vet sin roll. (Jäverby, 2024, ss. 93-94). Vi kan alla bidra till att

uppmärksamma allmänheten om ämnet så att de som arbetar direkt med eleverna kan fokusera på dem.

Det som jag upplever att saknas i det material som jag studerat är att det inte tillräckligt tar bort skuldbördan från barnet och föräldern. Materialet handlar mycket om att få eleven tillbaka till skolan för att kunna slutföra sin läroplikt. Materialet behandlar inte elevens mående lika mycket. Om en vuxen människa blir sjukskriven för utbrändhet så har hen en lång väg tillbaka till jobbet, hen är inte tvungen att prestera eller arbeta under sin sjukskrivning. Medan en elev som inte klarar av att gå till skolan hela tiden har kravet, eller förväntningen, på att hänga med i skolarbetet över sig. Detta är problematiskt då orsaken till skolfrånvaro ofta grundar sig på ett illamående hos personen.

Arbetet har gett mig en fördjupad kunskap inom ämnet och stärkt mig i min roll som hälsovårdare. Jag har alltid drivits att få hjälpa de svaga och osynliga i samhället och detta har ökat min vilja att arbeta för ungdomars bästa. Jag finner stor meningsfullhet i arbete med och för ungdomar. Det finns många olika problematiker att fördjupa sig inom men detta är ett aktuellt ämne. Jag vill dessutom rikta ett stort tacka till alla som hjälpt mig och bidragit med värdefulla diskussioner genom arbetets gång.

9 Litteraturförteckning

- Anttila, M., Ylitalo, M., Kurki, M., Hipp, K., & Välimäki, M. (den 18 Desember 2020). School Nurses' Perceptions, Learning Needs and Developmental Suggestions for Mental Health Promotion: Focus Group Interviews. *Int J Environ Res Public Health*. doi:10.3390/ijerph17249503
- Berger, M. (2020). *Psykisk ohälsa i skolan. Upptäcka, bemöta och åtgärda*. Lund: Studentlitteratur.
- Boaler, R., & Bond, C. (December 2023). Systemic school-based approaches for supporting students with attendance difficulties: a systematic literature review. *Educational Psychology in Practice*, 439-456. doi:10.1080/02667363.2023.2233084
- Bähr, K. (2020). *Psykisk hälsa i skolan*. Natur och kultur.
- Denscombe, M. (2016). *Forskningshandboken*. Lund: Studentlitteratur.
- Finlex. (1999). Hämtat från Lag om grundläggande utbildning: <https://finlex.fi/sv/lagstiftning/1998/628> den 13 Maj 2025
- Finlex. (2014). Hämtat från Lag om elev- och studerandevård: https://finlex.fi/sv/lagstiftning/2013/1287#chp_1__heading
- Gren Landell, M. (2018). *Främja närvaro*. Natur och kultur.
- Gren Landell, M. (2018). *Främja närvaro. Att förebygga frånvaro i skolan*. Natur och kultur.
- Heuer, B. (September 2024). School refusal. Considerations for the primary care NP. *The nurse practitioner*, ss. 10-15. doi:10.1097/01.NPR.0000000000000222
- Heyne, D., & Brouwer-Borghuis, M. (den 18 Maj 2022). Signposts for School Refusal Interventions, Based on the Views of Stakeholders. *CiE Continuity in education*, 25-40. doi:DOI: 10.5334/cie.42
- Heyne, D., Strömbeck, J., Alanko, K., Bergström, M., & Ulriksen, R. (2020). A Scoping Review of Constructs Measured Following Intervention for School Refusal: Are We Measuring Up? *Frontiers in Psychology*, 11. doi:https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.01744
- Jäverby, A. (2024). *Skolfrånvaro tidiga insatser och åtgärder*. Lund: Studentlitteratur.
- Karlöf, B. (2015). *Benchmarking och benchlearning*.
- Koivisto, M., Säynäjäkangas, J., & Forsberg, S. (2021). *Palvelumuotoilun bisneskirja*.
- Kolu kunnossa. (den 7 Mars 2022). Hämtat från Närvaromodellen: <https://www.koulukunnossa.fi/se/narvaromodellen/>
- Kostamo, P., Airaksinen, T., & Vilkkä, H. (2022). *Kirjoita itsesi asiantuntijaksi*.
- Koulu kunnossa. (den 7 Mars 2022). Hämtat från Skolskick-närvaromodellen: <https://www.koulukunnossa.fi/se/narvaromodellen/>

- Koulu kunnossa.* (den 7 Mars 2022). Hämtat från Skolskick-närvaromodellen:
<https://www.koulukunnossa.fi/se/narvaromodellen/>
- Mattila, H., & Leino, J. (2023). Kouluakäymättömyys koulujen tukitoimien näkökulmasta. *e-Erika*, 17-22. Hämtat från
https://tuhat.helsinki.fi/ws/portalfiles/portal/325627390/e-Erika_2_2023_mattila-17-23.pdf den 7 Maj 2025
- Määttä, S., Pelkonen, J., Lehtisare, S., & Määttä, M. (2020). *Kolukäymättömyys Suomessa*. Utbildningsstyrelsen. Hämtat från
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/kouluakaymattomyys_suomessa_0.pdf
- Pawils, S., Heumann, S., Schneider, S., Metzner, F., & Mays, D. (den 22 Februari 2023). The current state of international research on the effectiveness of school nurses in promoting the health of children and adolescents: An overview of reviews. *PLoS One*, 1-55. doi:10.1371/journal.pone.0275724
- POSKE-perusopetuksen osaamisen kehittäminen.* (u.d.). Hämtat från Pedanet:
<https://peda.net/jyvaskyla/poske/opspedagogisetmateriaalit/koulupoissaolomalli/skolfranvaromodellen2>
<https://peda.net/jyvaskyla/poske/opspedagogisetmateriaalit/koulupoissaolomalli/skolfranvaromodellen2>
- Rankine, J., Goldberg, L., Miller, E., Kelley, L., & Ray, K. (den 14 Oktober 2021). School Nurse Perspectives on Addressing Chronic Absenteeism. *The journal of school nursing*. doi:10.1177/10598405211043872
- Sandvik, A. (2024). Hämtat från Varje dag är viktig-Skolengagemang i Österbotten:
<https://www.thinglink.com/scene/1889960195354788517>
- Sergejeff, J. (2023). *Valtioneuvosto*. Hämtat från Vår gemensamma skolväg:
https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/165220/OKM_2023_40.pdf?sequence=4&isAllowed=y
- TENK.* (den 22 April 2024). Hämtat från God vetenskaplig praxis (GVP):
<https://tenk.fi/sv/god-vetenskaplig-praxis-gvp> den 1 Maj 2025
- Undervisnings- och kulturministeriet.* (u.d.). Hämtat från Elev- och studerandevård:
<https://okm.fi/sv/elev-och-studerandevard>
- Utbildningsstyrelsen.* (u.d.). Hämtat från Material från projekten för skolengagemang:
<https://www.oph.fi/sv/teman-och-utveckling/material-fran-projekten-skolengagemang> den 1 Maj 2025
- Utbildningsstyrelsen.* (2020). Hämtat från Koluakäymättömyys Suomessa:
<https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/kouluakaymattomyys-suomessa> den 11 Maj 2025
- Utbildningsstyrelsen.* (2025). Hämtat från Elevernas frånvaro inom den grundläggande utbildningen: <https://www.oph.fi/sv/teman-och-utveckling/elevernas-franvaro-inom-den-grundlaggande-utbildningen>
- Utbildningsstyrelsen.* (2025). Hämtat från Gemensamt och individuellt elevvårdsarbete: <https://www.oph.fi/sv/teman-och-utveckling/gemensamt-och-individuellt-elevvardsarbete> den 8 Maj 2025

Valteri. (den 10 Maj 2025). Hämtat från Screening av skolgångsförmågan:
<https://koulu.toimintakykyarvio.fi/>

Vilkka, H. (2025). *Tutki ja kehitä*.

Westlund, P., & Sjöberg, A. (2008). *Planera för mirakel. Arbetasalutogent, stärk kasam*.

Bilaga 1

Hej!

Jag är sista årets hälsovårdarstuderande vid Yrkeshögskolan Novia och skriver nu mitt utvecklingsarbete om problematisk skolfrånvaro i åk 7-9. Jag undrar om du vill delta i min undersökning genom att svara på några frågor kopplat till ditt arbete? Svaren behandlas anonymt och bidrar endast till att öka min förståelse för arbetet ute i skolorna och vilket utvecklingsbehov som eventuellt finns. Deltagandet är frivilligt och du får dra dig ur när du vill. All korrespondens raderas genast efter att arbetet är godkänt och uppladdat på Theseus. Svaren får sändas tillbaka anonymt och i fritt format. Om du svarar på frågorna godkänner du även att jag får citera dig anonymt i form av korta citat i den löpande texten.

Tack för ditt deltagande.

Mvh, Sofia Asplund

Frågor:

Fråga 1: Har du märkt av ett ökande problem med skolfrånvaro under senaste åren?

Fråga 2: Vad tror du är bidragande orsaker till den ökande skolfrånvaron?

Fråga 3: Arbetar din skola konkret med någon närvarofrämjande modell?

Fråga 4: Hur är din kunskap inom ämnet problematisk skolfrånvaro?

Fråga 5: Skulle du ha nytta av mera kunskap inom ämnet i ditt arbete? Isåfall vilket sorts material?

Fråga 5: Hur fungerar samarbetet mellan skolpersonal och elevvårdspersonal?

Bilaga 2

Datum	Databas	Avgränsning	Sökord	Träffar	Använda artiklar
28.04.2025	Academic search elite EBSCO	“Full text” År 2020- 2025	school absenteeism or school absence AND school refusal, school nurse role AND adolescents	9	1
28.04.2025	Academic search elite EBSCO	“Full text” År 2020- 2025	<i>school nurse role AND adolescents</i>	3	1
01.05.2025	Pubmed	“Full text” 5 år gamla artiklar	<i>School refusal behaviour</i>	16540	1
02.05.2025	Pubmed	“Full text” 5 år gamla artiklar	<i>school attendance problems school nurse</i>	203	1
10.05.2025	Pubmed	“Full text” 5 år gamla artiklar	<i>school absenteeism adolescent</i>	423	2

Bilaga 3

HEMMAKÄMPARE

Alla har rätt till utbildning

Bakgrund

Skolfrånvaro drabbar ca 4000 elever årligen (2020) och är ett ökande problem. 45% av de drabbade har lidit av detta under hela högstadiet.

Skolfrånvaro

Vem drabbar skolfrånvaron?

Hos vem ligger ansvaret?

Problematiskskolfrånvaro

För vem är frånvaron problematisk?

Eleven, samhället, skolan, familjen?

Orsaker till skolfrånvaro

Individuella
Familjerelaterade
Skolrelaterade
Samhällsrelaterade

Att vilja men inte kunna

Vad, hur och varför?

KASAM

Begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet.
Hur skapar vi dessa, för oss själva och för andra?

Byggstenar

Skolmiljö

Samarbete-gemensamt syfte

Kunskap

Förhållningsätt

Se barnet som kämpar
Se familjen som kämpar
Se personalen som kämpar

Håll i, håll ut och håll om

Håll kontakten till eleven och familjen
Håll ut, ha tålamod och lita på processen
Håll om och visa att vi bryr oss

“Framsteg är framsteg oavsett hur små de är. Det är framsteg
även om du måste gå bakåt ibland”

citerat av en föredetta hemmakämpare